

Broj: 01-128/23-2859/4

01.06.2023. godine

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENIM JAVNIM KONSULTACIJAMA O NACRTU SEKTORSKE ANALIZE ZA OBLAST ZAŠTITA LICA SA INVALIDITETOM

Vrijeme trajanja javne rasprave: od 11. maja do 26. maja 2023. godine

Na osnovu člana 12 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija ("Službeni list CG", broj 41/18) Ministarstvo rada i socijalnog staranja, uputilo je JAVNI POZIV nevladinim organizacijama čija su područja djelovanja zaštita lica sa invaliditetom za konsultacije o Nacrtu sektorske analize za oblast zaštita lica sa invaliditetom - predlog prioritete oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz budžeta Crne Gore u 2024. godini.

Komentare, inicijative, predloge i sugestije zainteresovani su mogli slati poštom na adresu:

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Rimski trg, br. 46, Podgorica (sa naznakom "Javne konsultacije – SEKTORSKA ANALIZA – ZAŠTITA LICA SA INVALIDITETOM"), kao i elektronskim putem na e-mail: biljana.vucetic@mrs.gov.me

U toku trajanja javnih konsultacija, dvije nevladine organizacije dostavile su primjedbe, predloge i sugestije na Nacrt sektorske analize i to sljedeći predstavnici:

1. NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" (UMHCG)
2. NVO "Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju - Podgorica"

Primjedbe, predlozi i sugestije nevladine organizacije za izradu Sektorske analize su sljedeći:

NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore"

Nevladina organizacija "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" (UMHCG) u dijelu Opisa stanja/ Opisa problema, smatraju da je potrebno koristiti termin osobe s invaliditetom u skladu sa Konvencijom UN o pravima osoba s invaliditetom, umjesto termina "smetnje" i "problem sa vidom" ili "problem sa sluhom" koji se koriste u tekstu jer isti ukazuju na negativan stav prema osobama s invaliditetom i njihova upotreba nije korektna, odnosno smatraju sa pripada prevaziđenim modelima pristupa invaliditetu, nasuprot modelu ljudskih prava na kojem je zasnovana Konvencija.

Dodatno, NVO "Udruženje mladih sa hendikepom" u dijelu koji se odnosi na *Podatke koji pojašnjavaju navedeni problem*, ističe da je potrebno uzeti u razmatranje istraživanja, podatke, odnosno činjenice novijeg datuma jer se na taj način potpunije može sagledati situacija u odnosu na tematiku iz oblasti zaštite ljudskih prava osoba s invaliditetom koja je navedena u ovom Dokumentu. U ovom dijelu se posebno osvrću na Strategiju za integraciju lica sa invaliditetom 2016-2018 kao i Strategiju razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2018-2022 jer navedeni dokumenti nijesu važeći dugi niz godina, te ne mogu biti relevantni za sagledavanje problema i prioriteta. Takođe, sugestija je da je potrebno izvršiti opsežnije procjene u tom domenu, kako bi se planirana finansijska sredstva iskoristila na pravi način i dobio bolji uvid u trenutnu situaciju koja se odnosi na usluge podrške za život u zajednici, kao i zahtjevima i potrebama njihovog obezbjeđivanja.

NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" u dijelu koji se odnosi na prioritetne probleme kojima će se baviti Ministarstvo rada i socijalnog staranja u saradnji sa NVO, u smislu *nedostatka ili nedovoljne zastupljenosti, razvijenosti i održivosti integriranih usluga socijalne i dječje zaštite* smatra neprihvatljivim jer se problem neobezbjeđivanja usluga podrške za život u zajednici ne može riješiti na ovaj način. Navodi se da nadležno Ministarstvo u saradnji sa drugim važnim akterima-licenciranim pružaocima usluga na drugačiji način treba da reguliše pitanje finansiranja usluga podrške za život u zajednici. U tom smislu, NVO mogu podijeliti svoja znanja i iskustva koja imaju u ovoj oblasti, biti jedan od aktera za uspostavljanje usluga socijalne i dječje zaštite, odnosno usluga podrške za život u zajednici kao što je to sada slučaj s uslugom personalne asistencije, međutim, obezbjeđivanje usluga podrške za život u zajednici ne treba isključivo obezbjeđivati u saradnji sa NVO i to projektnim putem jer su usluge socijalne i dječje zaštite garantovane kao prava i moraju se sistemski sprovoditi, nezavisno od Zakona o nevladinim organizacijama.

NVO "Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore" u dijelu 4.2. koji se odnosi na *definisanje ciljne grupe* smatra da je potrebno dati potpuniju definiciju personalne asistencije u odnosu na druge usluge kao što je recimo pomoć u kući jer se dešava da dolazi do miješanja ove dvije usluge, što kasnije šteti korisniku/ci. U ovom dijelu, dodatno smatraju neprikladnim upotrebu termina "djeca sa teškoćama i smetnjama u razvoju". Radi boljeg razumijevanja sadržaja Sektorske analize smatraju da je potrebno koristiti isključivo termin osobe s invaliditetom/djeca s invaliditetom i/ili žene s invaliditetom u skladu sa zvaničnim prevodom *Konvencije – Zakonom o ratifikaciji Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom*, a na koji se i poziva u nekim djelovima Sektorska analiza, pa je potrebno uskladiti i u ovom segmentu.

NVO "Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju - Podgorica"

NVO "Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju - Podgorica" predlaže da se razmotri mogućnost uvećanja iznosa sredstava za konkurs u odnosu na 550.000 eura kako je planirano, za bar 10%, jer se radi o vrlo značajnom konkursu po kojem projekti nevladinih organizacija mogu značajno doprinijeti ostvarenju planiranih strateških ciljeva iz Analize.

NVO "Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju - Podgorica" predlaže da se koriguje maksimalan iznos finansijske podrške po projektu sa 40.000 eura na 35.000 eura kako bi mogao biti odobren veći broj projekata.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja je razmotrilo pristigle primjedbe, predloge i sugestije i sačinilo sljedeći:

ODGOVOR

1. U dijelu *Opisa trenutnog stanja/Opisa problema* gdje se sugerirše korišćenje termina osoba s invaliditetom u skladu sa Konvencijom UN o pravima osoba s invaliditetom i predlaže izostavljanje upotrebe termina "smetnje", "problemi sa vidom" ili "problemi sa sluhom" naglašavamo da je korišćenje istih opravdano u kontekstu Monstatovog istraživanja iz 2011. godine, koje je jedino posljednje rađeno na uzorku cijele populacije, odnosno popisa iz 2011. godine, te da nije riječ o negativnom stavu niti o izostavljanju modela ljudskih prava na kojem je zasnovana Konvencija.

2. U dijelu *Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.)* pojašnjava se navedeni *Opis problema*, stoga su u Nacrtu sektorske analize navedena istraživanja i izvori novijeg datuma od kojih neka sadrže kvantitativne ili kvalitativne pokazatelje koji upravo potenciraju potrebu temeljnijeg pristupa problemima i prioritetima osoba sa invaliditetom. Kada je riječ o strategijama koje su navedena, a nijesu važeće duži niz godina, te samim tim nedovoljno relevantne za sagledavanje problema i prioriteta, navodimo da su iste u Nacrtu sektorske analize uvršćene samo do donošenja novog Dokumenta tj. nove Strategije razvoja sistema socijalne i dječje zaštite 2024-2028 iz nadležnosti ovog Ministarstva a koja je u fazi Nacrta i na čijoj izradi je angažovana Radna grupa koja će aktualizovati oblast razvoja socijalne i dječje zaštite novom Strategijom. Naglašavamo činjenicu da su osim strategija koje su navedene kao istekla dokumenta, Nacrt sektorske analize obuhvata i brojna druga strateško-planska dokumente koja prepoznaju važnost opisanih identifikovanih problema i grupa.

Prioritetni problem koji se navodi u Nacrtu sektorske analize: "nedostatak ili nedovoljna zastupljenost, razvijenost i održivost integrisanih usluga socijalne i dječje zaštite" postavljen je u kontekstu saradnje i partnerstva Ministarstva rada i socijalnog staranja sa nevladinim organizacijama. Preciznije, NVO mogu podijeliti svoja znanja i iskustva koja imaju i biti jedan od aktera za uspostavljanje usluga socijalne i dječje zaštite, odnosno usluga podrške za život u zajednici kao što je to slučaj s uslugom personalne asistencije. Nevladina udruženja koja imaju potrebne kapacitete mogu putem projekata pružati usluge kao licencirani pružaoci usluga, neka druga udruženja putem projekata mogu osnaživati svoje kapacitete i samim tim pretendovati na dobijanje licence ili pak biti pružaoci inovativnih usluga kreiranih u odnosu na potrebe konkretne ciljne grupe korisnika. Sve naprijed navedeno znači da bi se uspostavila dugoročna održivost integrisanih usluga socijalne i dječje zaštite potrebno je izmjenama Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti definisati koje usluge će biti finansirane sa lokalnog a koje sa državnog nivoa kako bi se uspostavio sistem održivosti usluga i na taj način sama postavka problema nedostatka ili nedovoljne zastupljenosti, razvijenosti i održivosti integrisanih usluga socijalne i dječje zaštite bila prevaziđena.

3. U dijelu 4.2. koji se odnosi na definisanje ciljne grupe, odnosno potpuniju definiciju personalne asistencije kako bi se izbjeglo poistovjećivanje u odnosu na druge usluge (kao što je pomoć u kući) prihvatamo sugestiju i u tom dijelu dodajemo sljedeće: Pravo na samostalan život i pravo na uključenost u zajednicu definisan je članom 19 Konvencije UN o pravima osoba s invaliditetom. Personalna asistencija kao oruđe za samostalan život trebalo bi da se pruža na osnovu procjene ličnih potreba i zavisno od životnih uslova svakog pojedinca, kao i da se kombinuje sa drugim politikama koje se tiču samostalnog života (okolina bez prepreka, prevoz, obrazovanje i sl.). Personalna asistencija zasniva se na modelu samostalnog života jer ne podrazumijeva asistenciju medicinskog osoblja, socijalnih radnika ili nekih drugih struka i za razliku od pomoći u kući koja se kao usluga zasniva na potpuno drugačijem konceptu, uslugu personalne asistencije kontrolišu i regulišu osobe sa invaliditetom, kako bi im se unaprijedila samostalnost po njihovim uslovima. Dakle, osim što omogućava osobama sa invaliditetom da žive samostalno i da se zapošljavaju, personalna asistencija stvara mogućnost zaposlenja i za druge i obezbjeđuje osobama sa invaliditetom da budu aktivni članovi društva.

Upotreba termina "djeca sa teškoćama i smetnjama u razvoju" opravdana je iz sljedećih razloga: Kako je i navedeno u Nacrtu sektorske analize osobe sa invaliditetom svoja prava ostvaruju primarno na osnovu Ustava, kao i brojnih drugih nacionalnih zakona navedenih u Nacrtu sektorske analize, te da je neophodno fokus staviti na oblast zaštite ljudskih prava kao i na zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom. U tom smislu jasno je navedena potreba usklađivanja domaćeg zakonodavstva u oblasti zaštite ljudskih prava i zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom na osnovu Analize usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima lica sa invaliditetom i Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Od 59 analiziranih zakona, preporuku za usklađivanje je dobilo 34, što upućuje na zaključak da je riječ o procesu koji zahtijeva vrijeme, punu institucionalnu uključenost i resurse, što će navedenim usaglašavanjem da dobije i svoju terminološku usklađenost.

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju - Podgorica" da se iznos sredstava koji bi bio raspoloživ za oblast zaštite lica sa invaliditetom u 2024. godini iz nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja poveća na 580.000 eura, ukoliko mogućnosti tekućeg budžeta iz kojih se sredstva obezbjeđuju budu raspoloživa bez umanjenja značaja uticaja finansiranja ove oblasti koju sprovode i druga ministarstva.

Prihvata se predlog nevladine organizacije "Udruženje roditelja djece sa teškoćama u razvoju - Podgorica" da se koriguje iznos sredstava koji je naveden u Nacrtu sektorske analize kao maksimalan iznos finansijske podrške po projektu sa 40.000 eura na 35.000 eura, iz razloga što se iz godine u godinu potencira smanjenje maksimalnog iznosa, kako bi veći broj kvalitetnih projekata nevladinih organizacija dobili mogućnost da budu podržani i finansirani od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja po javnom konkursu.

Mjesto i datum sačinjavanja izvještaja: 01.06.2023. godine, Ministarstvo rada i socijalnog staranja.

Naziv organizacione jedinice Ministarstva koja je odgovorna za pripremu nacrtu zakona, odnosno strategije: Kancelarija za saradnju sa NVO.

